

jarige zijn militaire dienstplicht gaan vervullen. Het was toen 1912. Als reservist bezocht hij de tweede verlofsschool voor officieren in het oude kloostergebouw aan de Maastrichtse Looiersgracht. Deze periode leverde allerlei bijzondere gewaarwordingen op. Het militaire milieu stond Jan Willem tegen, maar Maastricht - 'de lichtstad' - boeide hem sterk. De hele Limburgse *scenery* voegde aan zijn kleurige suite van sterkvariërende levenservaringen een plechtig-schrijdende sarabande toe. Hij hield ervan te dromen en te dichten ergens op een heuveltop of boven op het fort Sint-Pieter. Bij zijn sergeants-examen leverde hij zijn papieren blanco in. 'Liever helemaal niks dan geknoei', was zijn verweer. Een van de examinatoren, iemand uit het Drentse, had wel begrip voor de stijfhoofdigheid van die Twents-Friese Rotterdammerling en gaf hem de papieren terug met de aantekening: brutaliteit 2, originaliteit 2, eerlijkheid 2, tezamen 6 = voldoende.

Drie maanden later werd Jan Willem de Boer vaandrig.

Na afloop van zijn eerste militaire oefeningsperiode ging hij aan de Utrechtse universiteit in de Nederlandse letteren studeren. Hieraan moest al spoedig (in 1914) een einde komen wegens het uitbreken van de wereldoorlog en de daarmee samengaande mobilisatie van het Nederlandse leger. Als vaandrig moest hij naar Woerden. Wat later, toen hij 2de luitenant was geworden, werd hij naar verschillende plaatsen gedetacheerd: Ede, Ravestein, Gorinchem enz. Elke plaats met een eigen karakter, waarvan hij de eigenaardigheden met zijn scherp observatievermogen, vermengd met een flinke scheut fantasie, gauw 'door' had en er de essentie uit puurde voor toekomstig schrijfwerk.

De mobilisatietijd moet hem een vrij hevige morele schok hebben gegeven, doordat hij - aldus de al eerder genoemde biografie - 'in overweldigende mate kennis maakte met menseneed en verdwazing'. In deze periode ontstond de roman *De Gek*, een cri-de-coeur tegen degeneratie.

Zijn volledig dienstverband werd in 1917 opgeheven, doordat de jonge luitenant studieverlof kreeg toegekend. Pas in de loop van 1919 kon hij het soldatenleven voorgoed vaarwel zeggen. De studie moest echter plotseling worden afgebroken als gevolg van een verkeersongeval (aanrijding in Rotterdam), waardoor hij geruime tijd niet kon lopen. Na de genezing ruilde hij de studie in Utrecht voor die in Leiden, waar hij Oosterse letteren en wijsbegeerte koos.

Leiden: nieuwe vriendschappen, een andere wereld - wèl